

บทความวิชาการ

เทคนิคการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

“เขียนตอบอย่างไรให้ได้คะแนน”

Technique for Writing Answer to Legal Exam

“How to answer and achieve score”

เกียรติยศ ศักดิ์แสง¹

บทคัดย่อ

การทดสอบวิชากฎหมายในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท เนติบัณฑิตยสภา ตลอดจนผู้เข้าสอบคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการอัยการตำแหน่งอัยการผู้ช่วย หรือ ข้าราชการตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาข้อสอบวิชากฎหมายจะยากขึ้นเป็นลำดับ

ปัญหาใหญ่ของผู้สอบในการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย มักมีปัญหาคือ “ตอบถูกตรงคำตอบ” แต่ไม่ได้คะแนนและเมื่อข้อสอบผูกข้อเท็จจริงขมวดปมปัญหาหลายประเด็น โดยมีเวลาให้อ่านคิดและเขียนตอบน้อย ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น อ่านคำถามแล้ว จับประเด็นไม่ได้ คิดตอบในสิ่งที่เขาไม่ถามทำให้สิ้นเปลืองสมอง และเสียเวลา เกิดความลังเลไม่มั่นใจในตรงคำตอบเอาแน่นอนไม่ได้ ลนลานจนขาดการจัดระบบความคิดและขาดการวางแผนการเขียนตอบทำให้เขียนตอบไม่ปะติดปะต่อวกวนไปมา หากจุดเริ่มต้นเขียนตอบไม่ได้ แต่งตัวบทขึ้นเอง ปรับบทโดย

---

¹ อัยการผู้ช่วย สำนักงานอัยการสูงสุด สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ ช่วยราชการสำนักงานคดีอาญาธนบุรี และปฏิบัติราชการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญาธนบุรี 3

ลอกคำถามมาตอบ นำข้อเท็จจริงนอกคำถามมาเขียนตอบ หลักกฎหมายไม่มีเหตุผลทางกฎหมายไม่ได้ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมายเป็นการนำเสนอคำตอบเชิงอภิปรายให้เหตุผลอันอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือมีกฎหมายเป็นหลักฐานสำคัญ จึงแนะนำให้ผู้สอบหาข้อบกพร่องของตัวเองให้ได้ประยุกต์ใช้วิธีการเขียนตอบในรูปแบบ “แบบผสมผสาน” ระหว่างการตอบแบบตามขั้นตอนกับการตอบแบบพันธง กล่าวคือ เขียนตอบแบบตามขั้นตอนชูประเด็นหลักและประเด็นรอง เพราะปกติจะเป็นปัญหาสำคัญและมีคะแนนสูงกว่าประเด็นอื่นสำหรับประเด็นปลีกย่อยใช้วิธีตอบแบบพันธง โดยวินิจฉัยปรับบทแทรกไปในการเขียนตอบประเด็นหลักและให้เก็บให้ครบถ้วน อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงสอดคล้องซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: เทคนิคการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย, การหาประเด็นปัญหาคำถามกฎหมาย, รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบ, ธงคำตอบ

Abstract

The legal exam of bachelor's degree, master's degree and bar association as well as the entrance exam for Assistant Public Prosecutor or Assistant Judge, the legal examination questions get progressively more difficult.

The legal examinees' serious problem in writing answers for legal exam is "giving a straight answer" but failing to achieve score. As the examination questions construct a complicated plot with a variety of issues, they limit time for consideration and writing each answer resulting in many problems. For example, the examinees read a question but fail to get the point, give an irrelevant answer causing time and thought consuming, hesitate about answer, write hurriedly and

excitedly causing a lack of system thinking and planning resulting in confused answer, cannot find the starting point, compose a principle by self, adapt a principle by copying a question, write answer with irrelevant fact and write answer without the principles of law and legal reason.

According to the study, it found that writing an answer for legal exam presented discussion and reason on the basis of law evidently. The examinees should find their defect and apply the “mixed method” of writing between writing step-by-step answer and absolute answer. The step-by-step answer presents the main issue and sub-issue. They are the main problem and provide score more than other issue. For the trivial issues, the absolute answer should be applied by considering and putting the text in the main issue’s answer and writing all issues in the answer reasonably and relevantly.

Keywords: Technique for Writing Answer to Legal Exam, Finding problem issues, Answer Writing Method, Straight Answer

ปัญหาการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในการทดสอบวิชากฎหมายในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท เนติบัณฑิตยสภา ตลอดจนผู้เข้าสอบคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ ตำแหน่งอัยการผู้ช่วย หรือข้าราชการตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาข้อสอบวิชา กฎหมายยากขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาใหญ่ของผู้สอบในการเขียนตอบข้อสอบข้อเขียน วิชากฎหมาย มักมีปัญา “ตอบถูกตรงคำตอบ” แต่ไม่ได้คะแนน

นอกจากนี้ข้อสอบมักผูกข้อเท็จจริงหมวดปมปัญหาหลายประเด็น มีเวลาให้อ่านคิดและเขียนตอบจำกัด ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น อ่านคำถาม

แล้วจับประเด็นไม่ได้ ต้องอ่านหลายรอบ คิดตอบสิ่งที่ไม่ได้ถามทำให้สิ้นเปลืองสมอง และเสียเวลา เกิดความลังเลไม่มั่นใจในธงคำตอบเอาแน่นอนไม่ได้ สลลนจนขาด การจั้ระบบความคิดและขาดการวางแผนการเขียนตอบ เขียนตอบไม่ปะติดปะต่อ วกวนไปมา หากจุดเริ่มต้นเขียนตอบไม่ได้ ร่างตัวบทขึ้นเอง จำตัวบทไม่ได้หรือจำตัวบท ได้แต่นำมาใช้ไม่เป็น ปรับบทโดยลอกคำถามมาตอบ เถียงคำถามหรือนำข้อเท็จจริง นอกคำถามมาเขียนตอบ หลักกฎหมายไม่มี เหตุผลทางกฎหมายไม่ได้ เป็นต้น

มีอาจารย์ที่เป็นผู้พิพากษาและพนักงานอัยการ ได้กล่าวว่า “เท่าที่ตรวจสอบข้อสอบมาผู้ที่ผ่านเนติ ฯ มาแล้ว พบว่ามีความรู้สามารถเข้าสอบเป็นอัยการผู้ช่วย หรือผู้ช่วยผู้พิพากษาได้อย่างสบาย ๆ แต่เขียนอย่างไรให้ได้คะแนน อันนี้แหละสำคัญ อาจารย์อยากให้คะแนน แต่หาที่ให้คะแนนไม่ได้ ไม่รู้จะให้คะแนนตรงไหน” และ “แม้ลายมือของผู้สอบจะอ่านไม่ออกแต่อาจารย์ก็พยายามอ่านเพื่อหาที่ให้คะแนน แต่พยายามหาที่ให้คะแนนแล้ว มีแต่ธงคำตอบไม่รู้ว่าจะให้คะแนนอย่างไรในเมื่อหลัก กฎหมายไม่มี เหตุผลก็หาไม่เจอ” ตามลำดับจึงสรุปได้ว่า ณ ปัจจุบันเมื่อผู้เข้าสอบ คัดเลือกต่างก็เป็นผู้รู้ด้วยกันความรู้ของแต่ละคนคงไม่แตกต่างกันมากนัก หากแต่ วัตกันที่การเขียน “เขียนตอบอย่างไรให้ได้คะแนน” อันนี้แหละเป็นโจทย์สำคัญ ที่ผู้เข้าสอบแต่ละคนจะต้องศึกษาหาเทคนิคการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย “เขียนตอบอย่างไรให้ได้คะแนน” อันนำไปสู่เป้าหมายตามผู้สอบตั้งใจ

การเขียนตอบวิชากฎหมาย

การเขียนตอบวิชากฎหมายนั้น แตกต่างกับการเขียนตอบในวิชาอื่น ๆ จนกล่าวได้ว่าการเขียนตอบวิชากฎหมายนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะต้องขึ้นอยู่กัเหตุผล บนพื้นฐานแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย มิใช่เป็นการเขียนตอบแบบปัญหาธรรมดา และไม่มีรูปแบบชัดเจนตายตัว ไม่มีสิ่งที่จะมาชี้วัดตรวจสอบว่าเขียนอย่างไร

จะได้คะแนนมากน้อย ดังนั้น ลักษณะการเขียนจึงมีความยืดหยุ่นในตนเองพอสมควร² ทั้งนี้ เพราะวิชากฎหมายนำเอา “กฎหมาย” มาเป็นวัตถุในการศึกษาซึ่งจัดอยู่ในสาขาสังคมศาสตร์จึงเป็นศาสตร์เฉพาะมีเอกลักษณ์ของตนเอง การเขียนตอบจึง “เป็นการนำเสนอคำตอบเชิงอภิปรายให้เหตุผลอันอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือมีกฎหมายเป็นหลักฐานสำคัญ” โดยวิธีการเขียนเรียงความสื่อความหมายให้ผู้ตรวจข้อสอบเห็นองค์ความรู้ เข้าใจ และคล้อยตามสิ่งที่ผู้สอบอภิปรายให้เหตุผลสนับสนุนคำตอบนั้นว่าถูกต้อง ฉะนั้น เทคนิคการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย “เขียนตอบอย่างไรให้ได้คะแนน” ที่นำเสนอในบทความนี้ เป็นแนวทางการเขียนเสนอคำตอบข้อสอบวิชากฎหมาย เพื่อประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องของแต่ละบุคคล อันนำไปสู่การจัดระบบความคิดและการวางแผนการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย ตลอดจนรูปแบบหรือลีลาในการตอบข้อสอบวิชากฎหมายของตนตามความถนัด โดยผู้เขียนจะนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์การตรวจและให้คะแนนข้อสอบวิชากฎหมาย

แม้การเขียนจะไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีสิ่งชี้วัดว่าเขียนรูปแบบใดจะได้คะแนน อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีหลักเกณฑ์การตรวจและการให้คะแนนในการสอบคัดเลือกและทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย³ และเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่ง

---

² สุพิศ ประณีตพลกรัง, (2552), *ทำอย่างไร ถ้าอยากเป็นผู้พิพากษา*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อทธยา มิเลินเนียม, 65.

³ ระเบียบคณะกรรมการอัยการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีสมัคร หลักสูตร และวิธีการสอบคัดเลือก และทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2558 ข้อ 28, 29.

ผู้ช่วยพิพากษา⁴ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ไม่แตกต่างกันสามารถชี้ให้เห็นว่าต้อง “เขียนตอบอะไร” ลงไปจึงจะได้คะแนนโดยสรุปได้ดังนี้

ข้อ 1 การให้คะแนนคำถามเกี่ยวกับปัญหาเชิงปฏิบัติ ให้พิจารณาคำตอบและเหตุผลที่ให้ประกอบกันเป็นรายชื่อไป ดังนี้ (1) ตอบไม่ถูกต้องคำตอบ และเหตุผลใช้ไม่ได้ ให้คะแนน 0 (2) ตอบไม่ถูกต้องคำตอบแต่เหตุผลพอฟังได้ ให้คะแนน 1 - 2 (3) ตอบไม่ถูกต้องคำตอบ แต่มีเหตุผลดี ให้คะแนน 2 - 4 (4) ตอบถูกต้องคำตอบ แต่เหตุผลใช้ไม่ได้ ให้คะแนน 0 - 1 (5) ตอบถูกต้องคำตอบ และเหตุผลพอฟังได้บ้าง ให้คะแนน 2 - 5 (6) ตอบถูกต้องคำตอบ และเหตุผลพอใช้ได้ ให้คะแนน 5 - 6 (7) ตอบถูกต้องคำตอบ และเหตุผลดี ให้คะแนน 7 - 8 และ (8) ตอบถูกต้องคำตอบ และเหตุผลดีมาก ให้คะแนน 9 - 10 โดยข้อสอบข้อเขียนจะมีคะแนนเต็มข้อละ 10 คะแนน รวมทุกข้อแล้วต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนข้อสอบข้อเขียนทั้งหมดจึงจะถือว่าสอบผ่านข้อเขียนมีสิทธิสอบปากเปล่าต่อไป ฉะนั้น หากได้ไม่น้อยกว่าข้อละ 5 คะแนนก็มีโอกาสสอบผ่านซึ่งมีใช้เรื่องง่ายสำหรับการสอบข้อเขียนวิชากฎหมาย

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ข้อ 1 (4) เห็นได้ว่าหากตอบถูกต้องคำตอบแต่เหตุผลใช้ไม่ได้ จะได้ 0 - 1 คะแนนอันเป็นคำตอบของปัญหาที่ว่า “ตอบถูกต้องคำตอบ” แต่เหตุผลถึงไม่ได้คะแนน และเมื่อพิจารณาประกอบหลักเกณฑ์ข้อ 1 (3) จะเห็นได้ว่าแม้ตอบไม่ถูกต้องคำตอบแต่เหตุผลดี ให้คะแนน 2 - 4 คะแนน ฉะนั้น แม้จะตอบผิดตรงคำตอบแต่ก็อาจได้คะแนนถึง 4 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเต็มในรายชื่อถือว่าเป็นคะแนนที่สูงไม่เป็นข้อถ่วงในการเฉลี่ยคะแนนในข้ออื่น จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่าจะต้อง “เขียนเหตุผลทางกฎหมาย” ลงไปในกระดาษคำตอบจึงจะได้คะแนน และหาก “เหตุผลดีตอบถูกต้องคำตอบ” ด้วย สองอย่างประกอบกับคะแนนก็ยิ่งพุ่งสูงขึ้นตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า หลักการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

---

⁴ ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการสมัคร การสอบคัดเลือก และทดสอบความรู้ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา พ.ศ. 2558 ข้อ 36, 38

สิ่งที่ขาดไม่ได้ ก็คือ หลักกฎหมายจากตัวบท เหตุผลทางกฎหมาย และการปรับบท โดยไม่ต้องไปกังวลกับตรงคำตอบว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งหากหลักกฎหมายแม่นยำ “แม้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป แต่หลักกฎหมายนั้นย่อมไม่เปลี่ยนแปลงตาม” เพราะฉะนั้น ตรงคำตอบย่อมไม่ผันแปรหนีไปในทิศทางอื่น นอกจากจะแปรผลไปตามหลักกฎหมายและเหตุผลที่ผู้สอบวางไว้ ดังนี้ โอกาสที่ตอบถูกตรงคำตอบก็มีสูงขึ้นไปตามไปด้วย

ส่วนคำถามเกี่ยวกับแนวความคิดทางกฎหมาย หลักกฎหมาย หรือปัญหาเชิงทฤษฎี จะต้องพิจารณาคำตอบและเหตุผลเป็นรายข้อ การตอบจะต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกแนวความคิดทางกฎหมาย หลักกฎหมาย หรือปัญหาเชิงทฤษฎีและส่วนเหตุผลหรือการวิเคราะห์เฉพาะส่วนหลังหากตอบได้ดีจะได้คะแนน 2 - 4 แม้ส่วนแรกไม่ดี ฉะนั้น หากเหตุผลหรือการวิเคราะห์ดี และแนวความคิดทางกฎหมาย หลักกฎหมาย หรือปัญหาเชิงทฤษฎีดีด้วยคะแนนก็จะสูงขึ้นตามลำดับ

2. ประเภทข้อสอบวิชากฎหมาย

ข้อสำคัญต้องทราบว่าข้อสอบมีลักษณะแบบใด มิฉะนั้น ไม่อาจจัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนตอบข้อสอบได้ ทั้งนี้ ข้อสอบอาจแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ข้อสอบบรรยาย ข้อสอบอุทาหรณ์ ข้อสอบความคิดเห็น ดังนี้⁵

ข้อสอบบรรยายลักษณะของข้อสอบแบบบรรยาย โดยหลักแล้วมุ่งจะทดสอบความรู้เข้าใจเนื้อหาของหลักกฎหมาย ทดสอบระบบความคิด และความสามารถในการอธิบาย ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ในหลักกฎหมายออกมาเป็นระบบ ข้อสอบในลักษณะนี้ผู้สอบเพียงแต่บรรยายแสดงความรู้ของตนในเรื่องที่ถาม

⁵ กำชัย จงจักรพันธ์, (2542), *คู่มือกฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 5), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 13-26.

ออกมาอย่างเป็นระบบ ครบถ้วน สมบูรณ์เท่านั้น⁶ การเขียนตอบให้วางโครงสร้างของหลักกฎหมายตามที่เขากล่าวให้ครบถ้วนเสียก่อน เช่น ท่านเข้าใจหลักนิติรัฐอย่างไร การเขียนตอบให้วางโครงสร้างองค์ประกอบของหลักนิติรัฐให้ครบถ้วน เพื่อแสดงองค์ความรู้ของผู้สอบให้ผู้ตรวจข้อสอบเห็น จากนั้นจึงเริ่มลงมือบรรยายอธิบายหลักกฎหมายพร้อมยกตัวอย่างประกอบอธิบาย เรียงตามโครงสร้างที่วางไว้อย่างเป็นระบบ กรณีคำถามให้อธิบายถึงความแตกต่าง เช่น หลักนิติรัฐต่างกับหลักนิติธรรมอย่างไร จะต้องอธิบายความหมายหรือลักษณะของเรื่องนั้นเสมอ แล้วจึงบรรยายอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ ซึ่งการเขียนโครงสร้างไว้ก่อนบรรยายนั้นมีข้อดีอยู่ที่ว่า หากบรรยายข้อสอบไม่ทันเวลา อย่างน้อยก็ได้แสดงองค์ความรู้ไว้บ้างแล้ว ยังพอมีจุดที่ให้คะแนนได้บ้าง นอกจากนี้ยังทำให้ผู้สอบ จัดระบบความคิด มีแผนการเขียนตอบข้อสอบได้อย่างเป็นระบบ จะได้เขียนตอบข้อสอบไม่หลุดออกจากรอบที่วางไว้แบบไร้ทิศทาง

ข้อสอบอุทธรณ์ หรือที่เรียกว่า “ข้อสอบตุ๊กตา” มีลักษณะที่ผูกข้อเท็จจริงมาเป็นเรื่องราว มีตัวละครเป็นนาย ก นาย ข ฯลฯ ตัวละครเหล่านี้ได้กระทำการบางอย่างหนึ่งขึ้น แล้วท้ายสุดโจทย์ก็จะถามปัญหาให้วินิจฉัยการกระทำ คำถามลักษณะนี้ผู้ถามต้องการวัดความสามารถในเรื่องการจำ ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย และที่สำคัญต้องการวัดความสามารถในการมองปัญหา การจับประเด็นปัญหา รวมทั้งความสามารถในการปรับใช้หลักกฎหมายที่ได้ศึกษามากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นด้วย⁷ การตอบจะต้องอาศัยหลักกฎหมายตัดสินการกระทำของตัวละครหรือข้อพิพาทของตัวละครว่าต้องด้วยบทกฎหมายที่ยกขึ้นกล่าวอ้างหรือไม่ เพราะเหตุผลใด ซึ่งวิธีคิดและวิธีตอบส่วนใหญ่ยึดถือตามแนวทางของศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย คือ⁸

(1) ให้พิจารณาก่อนว่าปัญหาอุทธรณ์นั้นเป็นเรื่องอะไร มีประเด็นปัญหาอะไรที่ต้อง

⁶ กำชัย จงจักรพันธ์, เพิ่งอ้าง, หน้า 13.

⁷ กำชัย จงจักรพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 19.

⁸ กำชัย จงจักรพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 19.

พิจารณา (2) มีกฎหมายบัญญัติสำหรับเรื่องหรือประเด็นนั้นไว้อย่างไร (3) เมื่อยกกฎหมายนั้นมาปรับกับข้อเท็จจริงตามอุทธรณ์แล้ว จะมีผลทางกฎหมายอย่างไรหรือที่นักกฎหมายเรียกสั้น ๆ ว่า การปรับบทและ (4) สรุปคำตอบ (ให้ตรงกับคำถาม)

ข้อสอบความคิดเห็นอาจอยู่ในรูปแบบคำถามของข้อสอบบรรยายหรือข้อสอบอุทธรณ์ก็ได้ นอกจากผู้ออกข้อสอบจะต้องการวัดความรู้ ความสามารถของผู้สอบตามหลักการวัดความรู้โดยทั่วไปแล้ว ผู้ออกข้อสอบยังประสงค์จะตรวจสอบ อีก 2 ประเด็น คือ ความรู้ ซึ่งลึกซึ้งเป็นพิเศษในหัวข้อหรือประเด็นคำถามนั้น ๆ และวิธีคิด วิธีให้เหตุผลในปัญหาความเห็นของผู้สอบ ฉะนั้น ในการตอบข้อสอบความคิดเห็นต้อง อธิบายว่า จุดหรือประเด็นปัญหานั้นเป็นปัญหาความคิดเห็นตลอดจนอธิบายว่า มีนักกฎหมายเห็นแตกต่างกันอย่างไรบ้างในประเด็นนั้น ๆ พร้อมทั้งเหตุผล และท้ายสุดเห็นด้วยกับความเห็นใด เพราะอะไร ผู้สอบจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการตอบ เพราะข้อสอบมีลักษณะเป็นปลายเปิด เปิดโอกาสให้ผู้สอบอภิปรายให้เหตุผลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ แต่การตอบต้องมี เหตุผลอยู่บนฐานของหลักกฎหมาย แนวคิดทางกฎหมาย หรือทฤษฎีทางกฎหมายมาสนับสนุนเสมอ

3. หลักเกณฑ์เบื้องต้นการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

การเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมายเป็นศาสตร์เฉพาะไม่มีรูปแบบตายตัว จึงมีความยืดหยุ่นไปตามท้องเรื่องของประเภทข้อสอบ อย่างไรก็ตามมีอาจารย์ด้านกฎหมายหลายท่านได้ให้หลักเกณฑ์เบื้องต้นของการเขียนตอบไว้อย่างน่าสนใจสรุปได้ดังต่อไปนี้

---

⁹ กำชัย จงจักรพันธ์, อ้างแล้ว, 22-23.

อาจารย์ สุจิต ถาวรสุข ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า¹⁰ ให้ตอบตามประเด็นที่เขาถาม ไม่ควรลอกคำถามโดยไม่จำเป็น ประเด็นที่ถามตอบให้หมด การสอบเป็นการสอบเป็นผู้พิพากษา ดังนั้น ในการตอบต้องรู้จักวินิจฉัยข้อคำถาม และตอบโดยอาศัยตัวบทกฎหมาย เป็นหลักฐานสำคัญ ส่วนคำพิพากษาฎีกาที่อ้างอิงนั้นจัดไว้เป็นลำดับรอง ให้อ้างอิงความหรือเนื้อหาของตัวบทกฎหมายซึ่งสำคัญกว่าตัวเลขที่ตัวบทและเนื้อหาของคำพิพากษาฎีกาย่อมสำคัญกว่าเลขที่ฎีกา ความจริงเลขที่ตัวบทหรือเลขที่ฎีกาย่อมไม่สำคัญนัก แต่ถ้าอ้างได้ถูกต้องก็ยิ่งดี ถ้าผิดอาจถูกตัดคะแนน ให้ตอบเพียงที่เขาถาม แต่ให้ละเอียดและหมดสิ้นทุกกระแสความ ส่วนคำตอบที่เกินเลยออกไปนอกขอบเขตนั้น ถ้าหากมีและเป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้องกับหลักกฎหมายก็จะถูกตัดคะแนน คำตอบไม่ควรมากจนเกินไป ในบรรดาผู้มีความรู้ด้วยกันนั้น เทคนิคในการตอบหรือวิธีการตอบย่อมมีความสำคัญมาก เพราะการตอบที่ไม่ตรงจุดหรือเลื่อนเปื้อนออกนอกแวนั้นอาจทำให้เสียคะแนนได้ ที่กล่าวมาถือเป็นข้อแนะนำที่ควรยึดถือไว้เป็นแบบอย่างพึงจดจำและเป็นเครื่องระลึกเวลาเข้าสอบของผู้สอบได้เป็นอย่างดี ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า¹¹ ความปรากฏแก่ผู้สอนว่าบางทีนักศึกษามีความรู้ แต่ไม่สามารถตอบให้ถูกต้องได้ เพราะไม่ทราบถึงวิธีตอบปัญหา จึงได้ให้คำแนะนำวิธีตอบปัญหาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปดังต่อไปนี้ (1) ต้องอ่านปัญหาให้เข้าใจเสียก่อนอย่าได้ลงมือตอบปัญหา จนกว่าจะแน่ใจว่าเข้าใจปัญหาดีแล้ว (2) ต้องตอบคำถามให้หมดข้อ มิฉะนั้นต้องเสียคะแนนมาก (3) ในการเขียนคำตอบนั้น ต้องสมมติตนเองว่า เขียนให้บุคคลที่ไม่มีความรู้ในทางกฎหมายเลยให้อ่านให้เข้าใจได้ โดยผู้อ่านไม่ต้องใช้ความคิดหรือใช้ความคิดเพียงเล็กน้อย (4) ต้องยกเหตุผลประกอบคำตอบ ทั้งนี้ได้จากการ

¹⁰ สุจิต ถาวรสุข, (2515), *วิทยาตุลาการ*, (พิมพ์ครั้งที่ 4), พระนคร: โรงพิมพ์น้ำเขียวการพิมพ์, หน้า 60 - 61. อ้างถึงใน สุพิศ ประณีตพลกรัง, *เพ็งอ้าง*, หน้า 65.

¹¹ หยุด แสงอุทัย, (2544), *กฎหมายอาญาภาค 1*, (พิมพ์ครั้งที่ 18), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 6 - 9.

ที่นักศึกษาแยกเอาองค์ประกอบความผิดมาให้ดูด้วย และชี้ให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามปัญหานั้นเข้าองค์ประกอบข้อใดหรือไม่ (5) ต้องตอบปัญหาให้ตรงกับลักษณะของปัญหา ปัญหากฎหมายนั้นอาจมีได้ 4 ทางด้วยกัน กล่าวคือ

ก. เป็นคำถามทฤษฎีให้อธิบายข้อกฎหมายต้องคิดและตอบดังนี้ (1) เป็นเรื่องอะไร (2) มีหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบอย่างไร (3) ต่อไปต้องอธิบายความหมายขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบเป็นรายละเอียด

ข. เป็นคำถามในทางทฤษฎีโดยให้อธิบายข้อแตกต่าง ต้องคิดและตอบดังนี้ (1) ต้องยกองค์ประกอบทั้งสองเรื่องมาแสดงเป็นข้อ ๆ (2) เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างองค์ประกอบทั้งสองเรื่องนี้ (3) ถ้ามีข้อแตกต่างอย่างอื่นนอกจากองค์ประกอบก็ยกมาให้ดูด้วย

ค. เป็นคำถามที่ให้อธิบายหรือตอบ นักศึกษาต้องคิดและตอบดังนี้ (1) เป็นเรื่องอะไร (2) มีหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบอย่างไร (3) อธิบายความหมายขององค์ประกอบโดยสังเขป และ (4) ต้องยกข้อเท็จจริงให้ตรงกับองค์ประกอบนั้น ๆ

ง. เป็นคำถามที่ให้นิพนธ์ข้อเท็จจริงที่ผู้สอนตั้งขึ้นหรือที่เรียกกันว่าปัญหาในรูปตุ๊กตา ต้องคิดและตอบดังนี้ (1) น่าจะเป็นเรื่องอะไร (2) เรื่องนั้น ๆ กฎหมายหรือตำราได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบไว้อย่างไร (3) หลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบนั้น ๆ มีความหมายอย่างไร และ (4) วินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เข้ากับหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบก็เกิดผลในทางกฎหมาย

อาจารย์ สุพิศ ประณีตพลกรัง ได้ให้คำแนะนำสำหรับรูปแบบหรือลีลาในการตอบข้อสอบ พอสรุปได้ว่าการเขียนตอบข้อสอบมีลักษณะการตอบ 2 แบบคือการตอบแบบขั้นตอน และการตอบแบบพันธง สรุปได้ดังนี้¹²

การตอบแบบตามขั้นตอน แยกการตอบออกได้เป็น 4 ส่วน คือ ก. ประเด็นคำถาม ข. หลักกฎหมาย ค. การปรับบท ง. สรุป แต่ส่วนที่ถือว่าเป็นส่วนเนื้อหา

¹² สุพิศ ประณีตพลกรัง, อ้างแล้ว, หน้า 68 - 72.

คำตอบอย่างแท้จริงมีเพียง 2 ส่วน คือ หลักกฎหมายกับการปรับบท ในส่วนแรกคือ ประเด็นของคำถามกับส่วนที่สรุปนั้น จะมีหรือไม่ก็ได้

ก. ประเด็นของคำถาม เป็นเรื่องที่เราขมวดปมปัญหาที่ถามขึ้นตั้งไว้ มิให้หลงลืม โดยยกเอาส่วนที่เป็นคำถามในตอนท้ายปัญหา เช่น หากเป็นศาลจะวินิจฉัยอย่างไร ข้ออ้างของนาย ก ฟังได้หรือไม่ ข้อต่อสู้ของนายคำฟังขึ้นหรือไม่ เป็นต้น ส่วนนี้จะไม่มีการคะแนน

ข. หลักกฎหมาย วิธีการตอบแบบขั้นตอนจะขึ้นต้นด้วยการยกหลักกฎหมายอ้างอิง แล้วอธิบายหลักเกณฑ์ของกฎหมายนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติและจะนำไปสู่การวินิจฉัยปรับบทข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างในขั้นตอนต่อไป

การยกหลักกฎหมายนั้น ต้องยกหลักกฎหมายที่ตรงกับปัญหาที่จะต้องวินิจฉัย ทั้งนี้ เราจะต้องวิเคราะห์ปัญหาและวางแนวคำตอบไว้ก่อนและต้องอ้างชื่อกฎหมายให้ถูกต้อง โดยต้องเขียนชื่อเต็มอย่าใช้ตัวย่อส่วนเลขมาตรานั้นหากไม่แน่ใจไม่ควรระบุ เพราะต้องการเนื้อความแห่งหลักกฎหมายเป็นหลัก หากระบุเลขมาตราผิดก็จะต้องถูกหักคะแนน ส่วนของตัวบทกฎหมาย หากจำเนื้อความของบทบัญญัติได้ไม่ทุกตัวอักษรก็ไม่ควรใช้เครื่องหมายอัฒประกาศ (“.....”) ให้ยกบทบัญญัติที่เป็นจุดสำคัญของปัญหามาตั้งและอธิบายเป็นหลัก ส่วนที่เป็นส่วนปลีกย่อยอาจสอดแทรกอยู่ในส่วนของการปรับบทก็ได้ ในกรณีที่บทบัญญัติหลายมาตรามีความสำคัญเท่าเทียมกันก็ยกขึ้นอ้างและอธิบายทั้งหมด

การอธิบายหลักกฎหมายนั้น จะต้องอธิบายในจุดที่ตรงกับปัญหา เพื่อนำไปสู่การปรับข้อเท็จจริงของปัญหาที่ให้มา ซึ่งเป็นการวินิจฉัยเพื่อชี้ธงคำตอบออกมา การยกหลักกฎหมายถูกต้อง แต่ไม่มีการอธิบายหลักกฎหมายมุ่งไปที่การปรับบทหรือวินิจฉัยเลยทำให้คะแนนในส่วนนี้ขาดไปอย่างน่าเสียดาย

ค. การปรับบท ในส่วนของการปรับบทนั้น เป็นการวินิจฉัยหรือปรับข้อเท็จจริงตามปัญหาเข้ากับตัวบทกฎหมายที่เรายกอ้างอิงและอธิบายไว้ว่าเข้าตามตัว

บทหรือไม่หรือไม่ตรงกับตัวบทย่างไร ผลเป็นอย่างไร ทั้งนี้ต้องเขียนให้กระชับได้ใจความที่เหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่วกวนกลับไปกลับมาหรือเป็นการทวนข้อเท็จจริงลอกคำถาม ส่วนนี้จะเป็นการแสดงภูมิความรู้ของผู้ตอบได้ชัดเจนส่วนหนึ่ง

ง. สรุป ในส่วนของการสรุป เป็นการทวนตรงคำตอบที่เราตอบไปเป็นการสรุปแบบสั้น ๆ เช่น ดำต้องรับผิดชอบหนี้ให้กับนายแดง ตามเหตุผลที่ได้วินิจฉัยแล้วข้างต้น ข้อต่อสู้ของนายเขียวฟังไม่ขึ้น เพราะได้รับคำบอกกล่าวชำระหนี้แล้วตั้งที่ได้วินิจฉัยแล้ว เป็นต้น ในส่วนนี้จะไม่มีการชี้แจง เพราะเป็นการซ้ำซ้อนที่เราวินิจฉัยไว้ในส่วนของการปรับบท ดังนั้น ส่วนสรุปนี้จะมีหรือไม่ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนสรุปนี้จะช่วยเราทวนคำตอบตรงประเด็นหรือไม่

การตอบแบบพินธง ในการสอบเรามักจะได้ยินคำว่า “ปัญหาตุ๊กตา” และ “ธงคำตอบ” ควบคู่กันไปเสมอ การตอบแบบพินธง เป็นวิธีการตอบที่ไม่ต้องพิถีพิถันเรียบเรียงคำตอบเหมือนกับวิธีการตอบแบบตามขั้นตอนตามวิธีที่ 1 ซึ่งอาจจะต้องย่อหน้าในแต่ละส่วน แต่การตอบแบบพินธงเป็นการตอบแบบมุ่งสู่เป้าหมาย หรือจุดหลักที่ธงคำตอบเลย จึงมักจะกล่าวกันว่าเป็นการตอบแบบ พินธง ตรงประเด็นการตอบจะเป็นการวินิจฉัยธงคำตอบโดยกล่าวถึงข้อเท็จจริงตามปัญหาไปพร้อมกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายโดยมีธงคำตอบเป็นเครื่องนำทาง เป็นการเขียนอธิบายหลักกฎหมายและข้อเท็จจริงคลุกเคล้าอยู่ด้วยกัน จึงแตกต่างกับวิธีแรกที่ต้องวางหลักเกณฑ์กฎหมาย อธิบายกฎหมาย ปรับข้อเท็จจริงเข้ากับบทกฎหมาย แล้วออกผลธงคำตอบออกมาในตอนท้าย ส่วนการตอบแบบพินธง ก็ยึดธงเป็นหลักไว้ก่อน เช่น เรื่องนี้แดงต้องรับผิดชอบหนี้ให้ดำ เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่าแดงเป็นฝ่ายผิดสัญญาซึ่งต้องตามมาตรา...ซึ่งบัญญัติว่า.....ข้ออ้างของนายแดงจึงฟังไม่ขึ้น เป็นต้น ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่า การตอบแบบพินธงเป็นการตอบจากผลไปหาเหตุ หรืออ้างอิงหลักเกณฑ์ของกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงตามปัญหามาสนับสนุนธงคำตอบ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการตอบแบบไหน สิ่งที่เหมือนกันก็คือ ต้องอ้างหลักกฎหมาย อธิบายหลักกฎหมาย และปรับข้อเท็จจริงที่นำมาเข้ากับหลักกฎหมาย

4. ข้อพิจารณาเปรียบเทียบเกี่ยวกับวิธีการตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบไม่ว่าในรูปแบบตามขั้นตอนหรือแบบพันธงต่างก็มีจุดเด่นจุดด้อย ซึ่งในส่วนนี้ อาจารย์ สุพิศ ประณีตพลกรัง ได้กล่าวไว้ว่าได้เปรียบเทียบกันโดยสรุปได้ดังนี้¹³

การตอบแบบขั้นตอนนั้นจะทำให้ผู้ตอบไม่หลงหรือเขียนวกวน เพราะมีกรอบตามขั้นตอนควบคุมอยู่ คำตอบจึงแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน ผู้ตรวจเข้าใจง่าย มีจุดให้คะแนนเด่นชัด คำตอบไม่คลุมเครือกลับไปกลับมา สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นการหยิบยกเนื้อหาคำตอบในส่วนของหลักกฎหมายยกมาถูกต้องอธิบายได้ชัดเจนแจ่มแจ้งชัดในส่วนแรกแล้ว แม้ต่อมาจะมีการปรับบทผิดหรือวินิจฉัยยังผิดก็ยังมีโอกาสที่จะได้คะแนนในส่วนของหลักกฎหมายอย่างเต็มที่และคะแนนที่ได้สำหรับส่วนนี้โดยปกติแล้วน่าจะตั้งไว้สูงกว่าส่วนอื่น ๆ ในการตรวจข้อสอบและให้คะแนน อาจจะถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนทั้งหมดด้วยซ้ำไปแต่การตอบแบบตามขั้นตอนนี้ผู้เขียนตอบจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เขียนตอบอย่างแท้จริง เพราะเป็นการตอบแบบสมบูรณ์แบบ หลักกฎหมายต้องชัดเจนถูกต้อง ไม่ใช่แต่งตัวบทขึ้นมาอ้างอธิบายผิดถูกจะทำให้ผู้ตรวจจับพินิจได้ว่าไม่มีความรู้ โอกาสจะถูกตัดคะแนนก็มีมากขึ้น

ส่วนการตอบแบบพันธงมีข้อดี คือ ความรัดกุม กะทัดรัด จะเป็นเหตุผลอยู่ในตัว หากตอบได้ชัดเจนก็มีโอกาสได้คะแนนที่ดี แต่หากไม่มีความชำนาญในการเขียนเรียงลำดับเรื่องราว การวินิจฉัยได้ไม่ดีพอ อาจทำให้ได้คำตอบที่สับสนไม่ต่อเนื่องเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันอาจเสียคะแนนได้การเขียนตั้งธงขึ้นมาหาทรงคำตอบผิดโอกาสที่จะได้รับคะแนนความเห็นใจในหลักกฎหมายอาจจะไม่ราบรื่น เพราะเริ่มเสียความรู้สึกตั้งแต่พบเห็นธงแล้ว ยิ่งอธิบายหลักกฎหมายไม่ถูกต้องปรับบทไม่ชัดเจน อ้างหลักละเรื่อง โอกาสที่ไม่ได้คะแนนเลยก็มีมาก ผิดกับตอบแบบขั้นตอนที่อาจจะได้คะแนนในส่วนของหลักกฎหมายอย่างเต็มที่แม้ธงคำตอบจะผิด

¹³ สุพิศ ประณีตพลกรัง, อ้างแล้ว, หน้า 72 - 73.

ปัญหาว่าควรจะใช้วิธีใดอาจารย์ สุพิศ ประณีตพลกรัง แนะนำว่า ให้เลือกใช้ทั้งสองวิธี โดยใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ กล่าวคือ¹⁴ หากข้อสอบใดสามารถตอบได้อย่างชัดเจนทั้งหลักกฎหมายและธงคำตอบก็เลือกใช้วิธีการตอบแบบตามขั้นตอนจะทำให้มีโอกาสได้คะแนนอย่างสมบูรณ์มากขึ้น แต่ถ้าไม่มั่นใจว่าจะเขียนได้เต็มที่ก็คงต้องตอบแบบวิธีพื้นฐาน โดยปรับข้อเท็จจริงกับหลักกฎหมายไปด้วยกัน อย่างง่าย ๆ สั้น ๆ และเป็นการปกปิดข้อบกพร่องและให้ใช้ในกรณีที่เวลาในการเขียนตอบมีน้อยสำหรับข้อนั้น ๆ ใกล้เคียงหมดเวลาแล้ว ไม่มีเวลาเรียบเรียงให้สมบูรณ์ตามแบบตามขั้นตอนได้ ซึ่งย่อมดีกว่าการที่จะไม่ทำหรือทำแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ถ้าต้องเดาคำตอบก็พื้นฐานกลมกล่อมเอา ดีกว่าปล่อยให้กระดาษคำตอบว่างเปล่า เนื่องจาก การไม่ตอบเลยย่อมไม่ได้คะแนน ถ้าตอบอาจจะถูกบ้าง ได้คะแนนบ้าง หรือตอบผิดก็ไม่มีอะไรเสียหาย ไม่ได้มีผลทำให้ต้องถูกหักคะแนน เพราะการตอบไม่ถูกต้องแต่อย่างไร ซึ่งการเดาก็เดาโดยอยู่บนพื้นฐานของสามัญสำนึกกว่าออกไปทางใดจะเป็นการยุติธรรม ก็เลือกตอบทางนั้น

ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่ทำให้ได้คะแนน คือ หลักกฎหมายจากตัวบทและเหตุผลทางกฎหมาย การตอบแบบตามขั้นตอนจึงเหมาะสมกว่าไม่ต้องกังวลกับธงคำตอบว่า ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งหากหลักกฎหมายแม่นยำ เหตุผลทางกฎหมายมี โอกาสที่ตอบถูก ธงคำตอบก็มีสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อเขียนตอบตามขั้นตอนไปแล้ว และเวลาเหลือน้อยในข้อนั้น ๆ จำเป็นต้องตอบให้ครบทุกประเด็นที่เหลือ ก็ให้เขียนตอบแบบพื้นฐานแทรกไปในประเด็นหลักผสมผสานกลมกลืนเชื่อมโยงเหตุผลซึ่งกันและกัน ถ้าต้องเดาธงคำตอบ ก็ให้สังเกตประเด็นสุดท้ายว่าเมื่อตัดสินใจเดาธงคำตอบไปทางที่เลือกแล้ว สามารถวินิจฉัยปัญหาต่อไปโดยมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงประเด็นสุดท้ายหรือไม่ และหากตัดสินใจเลือกตอบไปในทางใดแล้ว เหตุผลไม่สามารถเชื่อมโยงไปถึงประเด็นต่อไป หรือตอบประเด็นดังกล่าวแล้ว ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นปัญหาต่อไปในคำถามอีก

¹⁴ สุพิศ ประณีตพลกรัง, อ้างแล้ว, 73 - 74.

ซึ่งน่าจะเป็นการตอบคำถามที่ผิด เพราะหากไม่จำต้องวินิจฉัยต่อไปแล้วจะนำมาชวตปมปัญหาและถามให้ตอบเพื่อการใด

5. รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย

การเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย เป็นการนำเสนอคำตอบโดยวิธีการเขียนอธิบายให้เหตุผลสนับสนุนคำตอบนั้นว่าถูกต้อง ฉะนั้น รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบข้อสอบวิชากฎหมาย จึงเป็นเรื่องของการเขียนเสนอหรือแสดงองค์ความรู้และแนวคิดของผู้สอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ตรวจข้อสอบพิจารณาและตัดสินใจให้คะแนนตามที่ผู้สอบได้เขียนตอบนั่นเอง แม้รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบแบบตามขั้นตอนที่ดีที่สุดก็ตาม แต่ปัจจุบันข้อสอบมีประเด็นปัญหาค่อนข้างเยาะบางข้อผู้ข้อเท็จจริงชวตปมปัญหาถึง 6 - 8 ประเด็น โดยเฉลี่ยแล้วมีเวลาให้อ่านคิดและเขียนตอบประมาณข้อละ 24 นาที อาจแบ่งใช้เวลาอ่านและคิดข้อละ 4 นาที เหลือ 20 นาทีเป็นเวลาของการเขียนตอบ การที่จะเขียนตอบแบบตามขั้นตอนให้ครบทุกประเด็นนั้นจึงเป็นเรื่องยากมากในเวลาที่มีอยู่จำกัด ฉะนั้น รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบที่ผู้เขียนประยุกต์จากหลักข้างต้นโดยใช้วิธีตอบ “แบบผสมผสาน” ระหว่างการตอบตามแบบตามขั้นตอนกับการตอบแบบพันธง กล่าวคือ เขียนตอบแบบตามขั้นตอนชวตปมประเด็นหลักและประเด็นรอง เพราะปกติจะเป็นปัญหาสำคัญและมีคะแนนสูงกว่าประเด็นอื่นสำหรับประเด็นปลีกย่อยใช้วิธีตอบแบบพันธงโดยวินิจฉัยปรับบทแทรกไปในการเขียนตอบประเด็นหลักและให้เก็บให้ครบถ้วนอย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงสอดคล้องซึ่งกันและกัน

ดังนั้น ก่อนลงมือเขียนต้องอ่านหาประเด็นปัญหาครบถ้วน และแต่ละประเด็นมีหลักกฎหมายใดที่จะนำมาใช้อ้างได้บ้าง ตลอดจนหลักกฎหมายดังกล่าวมีเหตุผลทางกฎหมายอย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับบทหรือวินิจฉัยปัญหาในลำดับต่อไป จากนั้นให้จัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนตอบ “แบบผสมผสาน” โดยไล่ตอบทีละประเด็นให้ครบถ้วน โดยมีลำดับการเขียน คือ ประเด็นปัญหาอะไรมีหลักกฎหมายกำหนดไว้อย่างไร และหลักกฎหมายดังกล่าวมีเหตุผลอย่างไร

และการที่กระทำเช่นนั้นเข้าเงื่อนไขของกฎหมายหรือต้องด้วยกฎหมายหรือไม่ สุดท้ายฟันธงคำตอบที่ตรงประเด็น ซึ่งการวางแผนการเขียนตอบข้อสอบในลักษณะนี้ ทำให้มีกรอบหรือขอบเขตควบคุมการเขียนตอบ ไม่ให้เขียนตบนอกประเด็นหรือตอบในสิ่งที่เขาไม่ได้ถาม ไม่วกวนสับสนในคำตอบของตัวเอง ฉะนั้น รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบจึงต้องประกอบด้วย 4 ส่วน คือ (1) ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย (2) ตัวบทกฎหมายหรือหลักกฎหมาย (3) เหตุผลทางกฎหมาย และ (4) ปรับบทหรือวินิจฉัยปัญหา นำไปสู่สรุปคำตอบที่ตรงประเด็นคำถาม

ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย เป็นการกำหนดประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย ขั้ประเด็นหรือเรื่องนั้นว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายเรื่องอะไร เพื่อกระชับเนื้อหาของเรื่อง ให้แคบลง เป็นการวางกรอบหรือขอบเขตของการตอบปัญหาทางกฎหมาย และง่ายต่อการยกตัวบทหรือหลักกฎหมายขึ้นอ้างในลำดับต่อไป เช่น กรณีผู้มีอำนาจร้องทุกข์ กรณีการใช้สิทธิ เป็นต้น

ตัวบทกฎหมายหรือหลักกฎหมาย เป็นการยกหลักกฎหมายขึ้นอ้าง เพื่อนำไปใช้ในการปรับบทหรือวินิจฉัยประเด็นปัญหาในลำดับต่อไป โดยเขียนตัวบท เฉพาะข้อความหรือถ้อยคำส่วนสำคัญที่ตรงประเด็นที่จะนำมาใช้ปรับบท เป็นภาษากฎหมายมิใช่แต่งขึ้นมาเอง โดยไม่จำเป็นต้องยกมาทั้งมาตรา ทั้งนี้ก่อนวางตัวบทไม่ควรใช้คำว่า “บัญญัติว่า” เพราะคำว่าบัญญัตินั้นผู้สอบต้องแน่ใจว่าจำเนื้อความของบทบัญญัติได้ถูกต้องทุกตัวอักษร ถ้าหากไม่แน่ใจควรใช้คำว่า “วางหลักหรือกำหนดไว้ว่า” แทน เช่น ....ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 กำหนดว่า การใช้สิทธิแห่งตน บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต

นอกจากนี้จะต้องเขียนชื่อของกฎหมายที่ถูกต้องด้วย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นต้น ไม่ใช่ชื่อย่อ เช่น ป.วิ.อ. หรือ พ.ร.บ. แม้จะเป็นที่เข้าใจกันก็ตาม กฎหมายบางฉบับไม่ใช่คำว่า พ.ศ. แต่ใช้คำว่า พุทธศักราช เช่น นี้จะใช้ พ.ศ. ไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็เช่นเดียวกัน จะใช้คำว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้

เพราะคำว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญมิใช่ชื่อของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น ชื่อของกฎหมายควรต้องจำและเขียนให้ถูกต้องตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพราะอาวุธของผู้สอบ คือ กฎหมาย ชื่อกฎหมายจึงเปรียบเสมือนอาวุธปืน ส่วนเนื้อหาหรือถ้อยคำของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างนั้นเปรียบเสมือนกระสุน จึงต้องหียบยกมาใช้ให้ถูกต้องเพื่อยิงให้ตรงเป้าหมาย คือ ตรงคำตอบ การเขียนชื่อกฎหมายผิดอาจถูกหักคะแนนได้ สำหรับเลขมาตราไม่จำเป็นต้องเขียน อ้างผิดอาจถูกหักคะแนน แต่ถ้าจำได้แม่นยำก็สามารถเขียนลงไปได้ ซึ่งหากเมื่อมีข้อเปรียบเทียบระหว่างผู้เข้าสอบด้วยกันที่เขียนตอบข้อสอบในลักษณะเดียวกัน ตอบถูกตรงคำตอบเหมือนกัน แต่อีกคนไม่ได้ใส่เลขมาตรา ส่วนอีกคนใส่เลขมาตรา จะเห็นได้ว่าการที่เขียนตอบใส่เลขมาตราจะมีผลถ้อยคำสำนวนสละสลวยกว่าอันเป็นข้อได้เปรียบ และอาจได้คะแนนสูงกว่าผู้ที่ไม่ใส่เลขมาตรานั้นเอง เหตุผลทางกฎหมาย ในส่วนนี้เป็นการอธิบายตัวบทหรือหลักกฎหมายที่ยกขึ้นอ้าง เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการปรับบทหรือวินิจฉัยประเด็นปัญหาในลำดับต่อไป ซึ่งจะต้องอธิบายว่ากฎหมายที่ยกขึ้นอ้างมีเหตุผลหรือเจตนารมณ์อย่างไร อาจเป็นการตีความตามแนวฎีกา คุณธรรมทางกฎหมาย หรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองหรือต้องการ หรืออาจเป็นแนวความคิดหรือทฤษฎีอันเป็นรากฐานของหลักกฎหมายนั้นก็ได้ เช่น จากหลักกฎหมายดังกล่าว คำว่าสุจริต หมายถึง ความไว้วางใจและความซื่อสัตย์ เป็นพฤติกรรมที่สังคมประณาม ฉะนั้น บุคคลใดใช้สิทธิโดยฝ่าฝืนความไว้วางใจและความซื่อสัตย์ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต เป็นต้น

ปรับบทหรือวินิจฉัยปัญหา นำไปสู่คำตอบที่ตรงประเด็นคำถาม เป็นการปรับบทกฎหมายหรือวินิจฉัยประเด็นปัญหาตามคำถามว่าต้องด้วยตัวบทหรือหลักกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างหรือไม่ เพราะเหตุอะไร ตามเหตุผลทางกฎหมายที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นนั่นเอง โดยให้เขียนปรับบทสั้น ๆ กะทัดรัด ไม่ยืดเยื้อน้ำท่วมทุ่งตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม ไม่ลอกคำถามหรือข้อเท็จจริงมาตอบ เช่น การที่นายดาใช้สิทธิเรียกให้นายแดงชำระเงินกู้ทั้งหมด ในขณะที่เดียวกันก็รับการผ่อนชำระหนี้ของนายแดงไปเรื่อย ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนความไว้วางใจและความซื่อสัตย์ที่จะต้องมีต่อนายแดง

การใช้สิทธิฟ้องเพื่อเรียกเงินกู้จากนายแดงทั้งหมด จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามมาตรา 5 นายดำไม่มีอำนาจฟ้อง

จะเห็นได้ว่าเมื่อเขียนรวม 4 ส่วนข้างต้น มีจุดที่ให้คะแนนแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน ง่ายต่อการตรวจให้คะแนน มีกรอบการเขียนควบคุมไว้ ไม่นอกกรอบนอกประเด็น สามารถเก็บประเด็นได้อย่างครบถ้วน เมื่อตอบประเด็นครบถ้วน หลักกฎหมายได้ เหตุผลทางกฎหมายมี ผลทางกฎหมาย คือ ธงคำตบยอมเป็นไปตามหลักกฎหมายและเหตุผลที่วางไว้ ฉะนั้น โอกาสที่ผลทางกฎหมายผิดพลาดหรือธงคำตบยอมเกิดขึ้นได้น้อย หรือแม้แต่ธงคำตบผิดพลาด ก็ยังมีส่วนที่ได้คะแนนจากตัวบทและเหตุผลทางกฎหมายที่ได้ยกขึ้นอ้างและอธิบายไว้ ซึ่งส่วนนี้มีคะแนนสูงกว่าส่วนอื่นทั้งนี้ ผู้สอบต้องเขียนเรียงความให้สละสลวย ใช้ถ้อยคำภาษากฎหมายให้เข้าใจง่ายแยกให้ชัดว่าตอบในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายใด ส่วนใดคือ ตัวบทกฎหมาย ส่วนใดคือ เหตุผลทางกฎหมาย ส่วนใดคือ การปรับบทหรือวินิจฉัยปัญหามาไปสู่ธงคำตอบที่ตรงประเด็นคำถาม เพื่อง่ายต่อการตรวจให้คะแนนและจูงใจให้ผู้ตรวจอยากอ่านคำตอบด้วย ก็จะได้รูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบลักษณะ ดังนี้

กรณี.....(ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย)....ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา....กำหนดหรือวางหลักว่า....(ตัวบทกฎหมายหรือหลักกฎหมาย)....หลักกฎหมายดังกล่าว.....(เหตุผลทางกฎหมาย)....ฉะนั้น การที่....(ปรับบทหรือวินิจฉัยประเด็นปัญหา นำไปสู่ธงคำตอบที่ตรงประเด็นคำถาม).....โดยให้เขียนตอบลักษณะดังกล่าวในประเด็นปัญหาหลักและประเด็นรองเพื่อชูประเด็นสำคัญ ส่วนประเด็นปลีกย่อย ให้ตอบแบบฟันธงผสมผสานกับการตอบแบบตามขั้นตอนในประเด็นหลักไปให้ครบถ้วนทุกประเด็นดังที่กล่าวมา ฉะนั้น การที่จะเขียนนำเสนอคำตอบข้อสอบวิชากฎหมายได้ดี ย่อมเกิดจากการจัดระบบความคิดและการวางแผนการตอบที่ดีด้วย

6. เทคนิคในการอ่านข้อสอบวิชากฎหมายและการหาประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย

การอ่านหาประเด็นปัญหาในคำถามเป็นเรื่องสำคัญ หากหาประเด็นปัญหาไม่พบไม่เข้าใจคำถาม หรือแม้แต่การอ่านข้อสอบลวก ๆ จับประเด็นไม่ได้ ขาดเกินมา ย่อมไม่สามารถจัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนได้ ย่อมตอบได้ไม่สมบูรณ์ แบบแน่นอน ส่วนใหญ่เมื่อลงมืออ่านข้อสอบมักเจอปัญหา ดังต่อไปนี้

ปัญหาแรกข้อสอบมีประเด็นเยอะ มีเวลาให้อ่าน คิด และเขียนตอบอย่างจำกัด การอ่านหาประเด็น จัดระบบความคิด วางแผนการเขียนตอบ และเขียนตอบได้ครบถ้วนในเวลาจำกัดนั้นเป็นเรื่องยาก และมักเกิดปัญหาอ่านแล้วไม่เข้าใจว่า เขาถามอะไร จับประเด็นปัญหาไม่ได้ ขาดเกินมา ไม่ทราบว่าเป็นปัญหาแท้จริงอยู่ตรงไหน ทำให้ต้องอ่านคำถามหลายรอบ เมื่อเริ่มเข้าใจปัญหาพอจับประเด็นได้บ้าง เวลาให้คิด และเขียนตอบข้อนั้นก็เหลือน้อยลง จำต้องรีบลงมือเขียนตอบไปโดยขาดการจัดระบบความคิด และขาดวางแผนการเขียนตอบ เมื่อเร่งเขียนก็เกิดการลนลาน เขียนวกวนไปมา ตอบทุกปัญหาที่จับได้แม้เขาไม่ถาม สมองก็ล่าและหมดเวลาทำข้อสอบในที่สุด บางคนเขียนตอบไปพร้อมกับการอ่าน ทำให้ลอคคำถามมาตอบ เขียนตอบไปทุกปัญหาที่พบแม้เขาไม่ถาม หากตอบถูกก็ไม่ทำให้ได้คะแนนเพิ่มขึ้น และอาจเสียคะแนนถ้าตอบผิด และที่แน่ ๆ คือ เสียเวลาและเปลืองสมอง ส่วนประเด็นที่เขาถามกลับไม่ได้ตอบ เพราะหมดเวลาก่อน ทำให้พลาดคะแนนไปอย่างน่าเสียดาย ปัญหาแล้วแต่เกิดจากการอ่านข้อสอบ แล้วจับประเด็นคำถามไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถจัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนตอบได้นั่นเอง ผู้เขียนขอยกคำถามตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นสภาพของปัญหาอันเกิดจากการอ่านหาประเด็น ดังนี้

ถาม นายปลาได้โทรศัพท์มา แจ้งนายเขียวว่า นายช้างต้องการรถยนต์ไปขายตลาดมืดในประเทศเพื่อนบ้าน จากนั้นนายเขียวไปซื้อของที่ตลาดพบเห็นรถยนต์ทะเบียน ข 888 ชุมพร ของนางชมพูเป็นรถรุ่นที่นายช้างต้องการจอดอยู่ริมถนนสาธารณะหน้าสำนักงานเทศบาลหนองกุดช่วงเช้าถึงเย็นเป็นประจำทุกวัน เนื่องจากนางชมพูทำงานเป็นแม่บ้านที่สำนักงานเทศบาลดังกล่าว หลังจากนั้น

นายเชียวได้วางแผนกับนายหมาเพื่อนสนิทของนายดำว่าจะหลอกนายดำผู้ประกอบกิจการรถยกโดยหวังจ่ายค่าบริการในราคาถูก จากนั้นวันรุ่งขึ้นนายเชียวได้โทรหานายดำว่าตนได้เบอร์ติดต่อมาจากนายหมาและหลอกนายดำว่ารถยนต์ทะเบียนช 888 ชุมพร เป็นของตนจอดเสียอยู่ที่ริมถนนสาธารณะหน้าสำนักงานเทศบาลหนองค ให้มายกรถยนต์คันดังกล่าวไปให้นายช่างช่างซ่อมที่กรุงเทพมหานคร เมื่อถึงกรุงเทพมหานครจะโทรมาแจ้งอีกครั้งว่าให้ไปส่งที่ใด เข้าวันต่อมานายดำได้ขับรถยกไปยกรถยนต์คันดังกล่าวในขณะที่นายดำยกรถยนต์นั้น นายเชียวออกอุบายให้นายลาลูกน้องไปเสนอขายน้ำยาถูพื้นแก่มางชมพู เพื่อจะได้ถ่วงเวลาไม่ให้นางชมพูออกมาที่รถยนต์ นายดำได้ยกรถยนต์ออกจากที่จอดประมาณ 1 เมตรส่วนหน้าของรถยนต์ ถูกยกขึ้นไปเกยบนคานของรถยกและมีโซ่คล้องรถยนต์ดังกล่าวผูกติดไว้กับรถยกของนายดำ ทันใดนั้น นางชมพูก็เดินออกมาที่รถยนต์เพื่อจะมาเอาเงินที่อยู่ในรถยนต์ไปจ่ายค่าน้ำยาถูพื้นให้นายลาจึงเห็นนายดำกำลังจะขับรถยกออกไป จึงได้เรียกเจ้าหน้าที่มาช่วยจับนายดำ นายดำอ้างว่ารถยนต์ของนายเชียว ขณะเดียวกันนายลาออกมาทวงถามเงินค่าน้ำยาถูพื้นนางชมพูเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับนายดำจึงใช้ไม้ตีนายลาไปหนึ่งครั้ง ให้นิวินิจฉัยว่า นายเชียวและนายดำกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่

จากคำถามดังกล่าว โดยธรรมชาติของผู้เข้าสอบ ทันทิที่เริ่มอ่านสมองก็จะเริ่มคิดตามปัญหาของตัวละครที่พบในคำถามทุกปัญหา เช่น พบปัญหาแรกคือ นายปลา สมองก็เริ่มจดจ่ออยู่ที่นายปลาว่าจะต้องร่วมผิดด้วยกับนายช่างนายเชียวหรือไม่ อย่างไร ต่อไปพบนายช่าง นายเชียว นายหมา นายดำ นายลา นางชมพู สมองก็จดจ่ออยู่กับปัญหาของตัวละครดังกล่าว อ่านจนจบจับปัญหาได้เยอะมาก ใช้สมองคิดไปในทุกปัญหาที่พบ และในแต่ละปัญหาคอนข้างจะยุ่งยากในการวินิจฉัยเขียนตอบ และเมื่ออ่านจนมาถึงย่อหน้าสุดท้ายก็จะพบว่า คำถามให้วินิจฉัยว่า “นายเชียวและนายดำกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่” เท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ จะจัดการกับปัญหาทั้งหมดอย่างไร แล้วนายเชียว นายดำ

ทำอะไรเป็นผิดกฎหมายหรือไม่ ต้องกลับไปอ่านใหม่เป็นรอบที่สองหรือสาม เพื่อทำความเข้าใจและหาประเด็นปัญหาของนายเขียนนายดำเพื่อวินิจฉัยต่อไป ฉะนั้น เหตุที่ทำให้เสียเวลากับการอ่านหลายรอบ คือ อ่านรอบแรกแล้วแต่ใช้สมองคิดวินิจฉัยปัญหาของคนอื่นซึ่งเขาไม่ได้ถาม จนจับปัญหาของนายเขียนนายดำไม่ได้ ส่วนที่เขียนตอบไปในระหว่างอ่าน ทำให้ตอบปัญหาที่เขาไม่ได้ถามไปด้วย นอกจากไม่ได้คะแนนเพิ่ม และเสียเวลาแล้ว อาจโดนหักคะแนนหากตอบผิดในสิ่งที่เขาไม่ถาม

นอกจากนี้ การอ่านหลายรอบ สมองก็จะคิดตามทุกรอบที่อ่าน ผลที่ตามมาคือ ทำให้เกิดความลังเลในธงคำตอบของตน ระหว่างความคิดครั้งแรกกับครั้งหลัง ครั้งไหนเป็นธงคำตอบที่ถูกต้อง ส่งผลให้ไม่มั่นใจในธงคำตอบของตัวเอง ต้องเขียนตอบแบบสองแง่สองง่าม เอาแน่นอนไม่ได้ ชัดกันเอง ส่วนบางคนกลับลำเปลี่ยนใจไม่เอาตามธงคำตอบเดิมที่คิดไว้แต่แรกและต้องเสียใจ เพราะธงคำตอบที่เกิดขึ้นจากการคิดครั้งหลังเป็นธงคำตอบที่ผิด นอกจากนี้ทำให้เวลาเขียนตอบข้อนั้นเหลือน้อยลงและไปกินเวลาข้ออื่น จนลนลานและหาประเด็นปัญหาไม่ครบถ้วน ขาดเกิน ความลนลานนี้เอง ทำให้ไม่สามารถจัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนตอบได้ ส่งผลให้ตอบได้ไม่สมบูรณ์แบบในทุกปัญหา ฟันธงไม่ตรงประเด็น การเขียนไม่เป็นระบบ ได้มาครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่เต็มข้อคะแนนก็หดหาย ส่วนที่ฟันธงนอกประเด็นตอบถูกไม่ได้คะแนน ตอบผิดถูกหักคะแนน ส่วนที่ตรงประเด็นก็มีแต่ธงคำตอบหลักกฎหมายและเหตุผลทางกฎหมายประกอบไม่มีเช่นนี้ ก็ยากที่จะได้คะแนน

ปัจจุบันข้อสอบขมวดปมปัญหายากขึ้นทำให้มีเวลาให้ตัดสินใจทำข้อสอบน้อยลง การที่จะหาประเด็นให้ครบละเอียดครบทุกปัญหาในเวลาจำกัดนั้นเป็นเรื่องยาก เรื่องการประหยัดสมอง การรักษาเวลาและการใช้เวลาอันมีค่าอย่างประหยัดในการอ่านคิดและเขียนตอบแต่ละข้อ ไม่ให้กินเวลาและมีสมองเหลือไว้คิดตอบข้ออื่นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ จะมีวิธีใดจะจัดการปัญหาดังกล่าวได้อันนี้อยู่ที่ความสามารถและเทคนิคของแต่ละคน ส่วนผู้เขียนมีเทคนิค ดังนี้

ให้ข้ามไปเริ่มอ่านคำถามส่วนสุดท้ายก่อน คือ ในส่วนที่ให้วินิจฉัยว่า “นายเขียวและนายดำกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่” จะเห็นได้ว่าจะเหลือเพียงแค่สองประเด็นหลักในทันที คือ (1) นายเขียวกระทำความผิดหรือไม่ ธงคำตอบก็มีแค่สองทางผิดหรือไม่ผิด (2) นายดำกระทำความผิดหรือไม่ ธงคำตอบก็มีแค่สองทางผิดหรือไม่ผิดเช่นเดียวกัน จากนั้นให้กลับไปอ่านคำถามตั้งแต่เริ่มต้นบรรทัดแรก แล้วหาปมปัญหาเฉพาะนายเขียวและนายดำ เพราะเขาถามแค่นั้นยังทำให้สามารถวางกรอบหรือขอบเขตของประเด็นปัญหาได้ง่ายต่อการจัดระบบความคิดและวางแผนการเขียนตอบต่อไป สามารถควบคุมเวลาการเขียนตอบ ไม่ใช่สมองคิดตอบนอกประเด็น ส่วนตัวละครอื่น ๆ ซึ่งเขาไม่ได้ถามผู้ทดสอบหวังหลอกให้หลงประเด็น ก็ไม่จำเป็นต้องไปคิดตอบให้มันสิ้นเปลืองสมองและเวลาประหยัดได้ทั้งเวลาและสมองนั่นเอง

เมื่อไล่อ่านหาปมปัญหานายเขียวกับนายดำ หากพบการกระทำที่เป็นปมปัญหา ณ จุดใดให้โน้ตย่อธงคำตอบไว้สั้น ๆ ในกระดาษคำถาม ณ จุดนั้นทันทีว่าผิดหรือไม่ผิด ต้องด้วยมาตราใด เพราะอะไร สั้น ๆ นั้นแหละเป็นธงคำตอบเกิดจากความคิดแรกของเรา โดยธรรมชาติของมนุษย์มักถูกต้องเสมอ และเมื่อนำธงคำตอบดังกล่าวมาเขียนตอบห้ามเปลี่ยนความคิดนั้นหรือกลับลำไปเขียนตอบอย่างอื่น เว้นแต่เป็นที่ประจักษ์และแน่ใจว่าธงคำตอบนั้นผิดจริง ๆ จึงจะเปลี่ยนความคิดได้ หากเพียงแต่ไม่แน่ใจแล้วว่า ธงคำตอบจากความคิดแรกเป็นธงคำตอบที่ถูกต้องหรือไม่ เช่นนี้ไม่ควรไปเปลี่ยนธงคำตอบ จากคำถามข้างต้นเมื่อเราไล่อ่านสามารถโน้ตย่อธงคำตอบไว้ในกระดาษคำถาม ณ จุดปัญหาได้ ดังนี้ (1) คำถามนายเขียวต้องการรถยนต์ของนางชมพู่จึงหลอกนายดำให้ไปยกรถ โน้ตย่อ กระทำประสงค์ต่อผล มาตรา 59 ผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334, 336 ทวิ (2) คำถามนายดำถูกหลอกให้ไปยกรถ โน้ตย่อ ขาดเจตนาไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ มาตรา 59 ไม่ผิดลักทรัพย์ (3) คำถามเมื่อยกรถยนต์ออกจากที่จอดประมาณ 1 เมตรส่วนหน้าของรถยนต์ถูกยกขึ้นไปเกยบนคานของรถยก โน้ตย่อ เอาไปสำเร็จ มาตรา 334 และใช้ยานพาหนะ

ลำดับต่อมาให้ลำดับความคิด จะเห็นได้ว่าเมื่อนายคำขาดเจตนา ย่อมไม่อาจเป็นผู้ถูกใช้ตามมาตรา 84 ได้ ส่วนนายเขียวยังคงต้องรับผิดชอบ เพราะ ในสามัญสำนึกแล้ว การที่ต้องการเอารถของผู้อื่นโดยที่เขาไม่ยินยอมย่อมไม่ถูกต้อง ธงคำตอบน่าจะเหมือนกันทั้งหมด คือ ผิดฐานลักทรัพย์ แต่ขาดเจตนาผิดฐาน ลักทรัพย์อย่างไร อันนี้อยู่ที่การให้เหตุผลและจะเขียนอย่างไรให้ได้คะแนนจากนั้นให้ วางแผนการเขียนตอบ เพื่อนำธงคำตอบที่โน้ตไว้มาเขียนตอบ “แบบผสมผสาน” โดยตอบชูประเด็นหลักตามแบบตามขั้นตอน และหากเวลาเหลือน้อยลง ซึ่งก็มักจะ เกิดขึ้นภายหลังจากเราได้วางตัวบทและให้เหตุผลทางกฎหมายไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ ปรับบท อย่างน้อยได้คะแนนส่วนนี้ไปแล้ว ซึ่งเป็นส่วนที่มีคะแนนสูงกว่าส่วนอื่น และ เรายังสามารถเอาโน้ตย่อมาฟังตรงประเด็นได้ทันเวลาที่เหลืออยู่ ก็ยังดูดีกว่า การเขียนตอบแบบไร้เหตุผลและการที่จะตอบปัญหานายเขียวก่อนตามลำดับคำถาม ทำให้เสียเวลาและรูปแบบวกวน เพราะต้องนำผลของนายคำมาประกอบการวินิจฉัย ด้วย จากคำถามควรตอบปัญหานายคำก่อน แม้คำถามจะถามปัญหานายเขียวก่อน ก็ไม่มีข้อห้ามไม่ให้ตอบปัญหานายคำก่อนนายเขียว ดังนี้ สามารถเลือกตอบประเด็นใดก่อนก็ได้ อันนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือลีลาการเขียนตอบของผู้สอบ ที่ได้จากการ จัดระบบความคิดและการวางแผนการเขียนตอบนั่นเอง แต่ก็อย่าหลงเพลินเขียนตอบ ประเด็นปลีกย่อย จนหลงลืมเวลาเขียนตอบประเด็นหลักไม่ทันจะทำให้ได้คะแนน น้อย เพราะประเด็นหลักมักมีคะแนนสูงกว่าประเด็นปลีกย่อยจากคำถามข้างต้น สามารถเขียนตอบได้ ดังนี้ ตอบหลักความรับผิดในทางอาญาตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 59 กำหนดว่า บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำ โดยเจตนา การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและ ในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำ ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นไม่ได้

ในกรณีความผิดฐานลักทรัพย์ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 กำหนดว่าผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยทุจริต ผู้นั้นมีความผิดฐานลักทรัพย์ จากองค์ประกอบของหลักกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ว่ามีคุณธรรมทางกฎหมายหรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายมุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของบุคคลในตัวทรัพย์ และการเอาไปเป็นการเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปโดยปราศจากความยินยอมในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์

ฉะนั้น การที่นายดำไปขโมยรถยนต์ของนางชมพู เพราะถูกหลอกโดยเข้าใจว่าเป็นของนายเขียวซึ่งอนุญาตให้เอาไปได้ จึงเป็นการเอาไปโดยเชื่อว่ามีอำนาจกระทำได้อันมิใช่เป็นการเอาไปโดยปราศจากความยินยอมอันมีลักษณะกรรมสิทธิ์ ดังนี้เมื่อนายดำไม่ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์ ขาดเจตนาลักทรัพย์ จึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ นายดำไม่ต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนการกระทำของนายเขียวนั้น คำว่าผู้ใดในองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ดังกล่าว หมายถึงผู้กระทำ ซึ่งการกระทำในทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 อาจกระทำด้วยตนเองหรือใช้บุคคลอื่นเป็นเครื่องมือในการกระทำก็ได้ ฉะนั้น การที่นายเขียวหลอกให้นายดำไปขโมยรถยนต์ของนางชมพูตั้งที่กล่าวมาจึงเป็นการใช้บุคคลที่ไม่มีเจตนากระทำผิดเป็นเครื่องมือให้การกระทำของนายเขียว โดยมีเจตนาประสงค์ต่อทรัพย์ของนางชมพูในลักษณะเป็นการเอาไปโดยปราศจากความยินยอมอันมีลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ และเมื่อนายดำขโมยรถออกจากที่จอดประมาณ 1 เมตรส่วนหน้าของรถยนต์ถูกยกขึ้นไปเกยบนคานของรถยกอันเป็นยานพาหนะและมีโช้คล้อรถยนต์ดังกล่าวผูกติดไว้กับรถยกของนายดำ ถือได้ว่าทรัพย์นั้นเคลื่อนที่ไปอยู่ในความยึดถือโดยสมบูรณ์ เป็นการเอาทรัพย์ไปสำเร็จแล้ว นายเขียวจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จ โดยการลักทรัพย์นั้นใช้รถยกเป็นยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำผิด หรือการพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นจากการจับกุม ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334, 336 ทวิ กรณี นายเขียวมิใช่ผู้ใช้

ให้นายตำรวจทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84 เพราะการใช้ให้
กระทำผิด ผู้ถูกใช้ต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นด้วย

จากที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาเป็นลำดับ การที่จะแก้ปัญหาวินิจฉัยตอบ
อย่างไรให้ได้คะแนนนั้นมิใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้ ผู้สอบจะต้องเข้าใจปัญหาของตัวเองและ
หาข้อบกพร่องของตัวเองให้ได้ ที่สำคัญให้พยายามเขียนตอบมาอย่าให้ว่างเปล่า
จะถูกหรือผิดนั้นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะการเขียนเท่านั้นที่จะทำให้ได้คะแนน หากไม่
เขียนอะไรมาเลยไม่มีทางจะได้คะแนนหากแต่ได้เขียนตอบลงไปแล้วไม่มี
การติดลบข้อนั้นกลับกันอาจจะได้คะแนนมาบ้าง แม้จะได้มาแค่ครั้งคะแนนก็ถือว่า
สำคัญมากในการสอบวิชากฎหมาย ทั้งนี้ มีผู้สอบจำนวนมากที่ต้องผิดหวัง เพราะ
เพียงแต่ครั้งคะแนน และมีจำนวนไม่น้อยที่สมหวัง เพราะได้ครั้งคะแนนนั้นมา ฉะนั้น
อย่าได้ละเลยเพียงเห็นว่าคะแนนน้อยนิด และปัจจุบันการทดสอบเข้มข้นขึ้น ข้อสอบ
ยากขึ้นยุคสมัย เพราะมีตัวเลือกเพิ่มขึ้น กฎหมายก็เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นตามยุคสมัย
ผู้สอบต้องติดตามกฎหมายใหม่ไว้เสมอ แต่อย่าได้ทิ้ง แนวคิด ทฤษฎี คุณธรรม
ทางกฎหมาย ตลอดจนนิติวิธี เจตนารมณ์ อันเป็นเนื้อแท้ของกฎหมาย ขอให้ทำ
ข้อสอบด้วยความตั้งใจ แม้ไม่สมหวังในครั้งนี้อาจน้อยที่สุดก็ได้กระตือรือร้น
และเป็นนักเรียนที่มากประสบการณ์โชดโชนขึ้น และต่อไปไม่ช้าเราก็สามารถแก้ไข
ข้อบกพร่องของตัวเอง จนสามารถควบคุมเกมได้และสามารถฝ่าฟันขวากหนามไปได้
ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย จงจักรพันธ์. (2542). **คู่มือกฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา**. (พิมพ์ครั้งที่
ที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2552). **ทำอย่างไรถ้าอยากเป็นผู้พิพากษา**. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์อศตยา มิเลินเนียม.
- หยุด แสงอุทัย. (2544). **กฎหมายอาญาภาค 1**. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการสมัคร การสอบคัดเลือก และทดสอบความรู้ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา พ.ศ. 2558.

ระเบียบคณะกรรมการอัยการว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีสมัคร หลักสูตร และวิธีการสอบคัดเลือก และทดสอบความรู้ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2558.

